

TUTKIMUSSELOSTEET JA KOMMENTIT

PEKKA PELTOMÄKI:

TIETEELLISEEN RAUHAAN

On olemassa useita tutkimusotteita, joilla rauhaa voidaan selvittää. Jotkut ovat erikoistuneet muun muassa käyttämään apunaan nykyaikaisen fysiikan suomia keinoja kyetäkseen toteamaan mahdolliset ydinräjäytykset. Biologit, lakimiehet ja kemistit ovat yhteistoimin tutkineet kuinka valtameriä voidaan tehokkaimmin käyttää hyödyksi.¹ Toinen suosittu tutkimusote on yhteiskuntatieteellinen. Se sulkee piiriinsä kaikki yhteiskuntatieteiden alat. Se soveltaa runsaasti matematiikkaa ja tietokoneet ovat sen tärkeimpiä apuvälineitä.²

Rauhantutkimus on ennenkaikkea soveltavaa tiedettä.³ Se käyttää hyväkseen — tai ainakin pitäisi käyttää — kaikkia inhimillisen tiedonalan malleja. Rauhantutkimus on korostetusti yleismaailmallista tiedettä. Se ei pyri antamaan ohjeita konflikteihin minkään tietyn maailmankolkan silmillä katsoen, mihin useiden maiden ulkoministeriöiden yhteyteen liitetyt rauhan- ja turvallisuuspoliittiset tutkimuslaitokset pyrkivät, vaan tarkoitus on jokaisessa tilanteessa saavuttaa globaali ratkaisu.

On totta, että rauhantutkimuksessa käytetään laajalti kansainvälisen politiikan malleja. Kysymys on kuitenkin samasta kuin jonkin puhtaan ja soveltavan tieteen välisessä vuorovaikutuksessa.⁴ Näin on esimerkiksi matematiikan ja kansantaloustieteen laita.

Kaikki inhimilliset tieteet lähtevät jonkinlaisesta perusfilosofiasta. Esimerkiksi euklidinen geometria perustuu aksiomeihin, jotka oletetaan paikkansa pitäviksi. Kuitenkaan näitä ei voida varsinaisesti todistaa, ne vain uskotaan tosiksi. Traditionaalisissa tieteissä ei enää käydä aksiomista spekulatiivista keskustelua. Lienee yleisesti hyväksytty ajatus, että esimerkiksi kahden pisteen välinen lyhin etäisyys on suora.

Rauhantutkimuksessa kaikki aksiomat eivät toistaiseksi ole yleisesti hyväksytyjä. Konfliktin voimme neutraalisti määritellä arvojen erilaisuudeksi. Väkivalta on puolestaan huomattavasti vaikeammin määriteltävissä. Emme voi enää sanoa objektiivisesti, että ihminen on perusluonteeltaan väkivaltainen tai väkivallaton olento. Jotkut psykologian kirjat antavat aihetta olettaa,

että ihminen olisi perusluonteeltaan aggressiivinen mutta toisaalta hänellä ei liene mahdollisuuksia toteuttaa aggressioitaan muuten kuin yhteisön jäsenenä.

Kysymys rauhasta liittyy oleellisesti kysymykseen vuorovaikutuksen määrästä ja laadusta. Esimerkiksi Suomen ja Nepalin välillä ei ole juuri lainkaan vuorovaikutusta ja näiden maiden väliset suhteet ovat rauhalliset. Nigerian ja Biafran välillä on taas useita vuorovaikutuskanavia ja maat harjoittavat jatkuvasti väkivaltaa toisiaan vastaan.

Edellisessä esimerkissä tuli esiin vuorovaikutustyhjiö, jälkimmäisessä taas sen vastakohta. Tyhjiö antaa vain yksipuolisen käsityksen rauhasta. Mikäli pitäisimme tyhjiötä ja rauhaa synonyymeinä, voisimme nähtävästi pitää toivottavana myös sellaista tilaa, joka seuraa totaalista ydinsotaa kun kaikki elolliset organismit on hävitetty maapallolta. Silloin vuorovaikutuksen määrä olisi nolla, mutta toisaalta olisi ehdottoman rauhallista.

Päästäksemme eteenpäin ajatusrakennelmassamme meidän on otettava mukaan käsite yhteiskunnallisista järjestelmistä. Niiden lukumäärä voi olla m ja niiden välillä tapahtuu vuorovaikutusta n kanavalla. Tavallisesti tähän liitetään mukaan oletus, että m on vähintään 2 ja n vähintään 1.⁵

Yhteiskunnallisissa järjestelmissä on useita eri tasoisia aktoreita. Johan Galtung ja Karl W. Deutsch erottavat neljä päätasoa: yksilöt, ryhmät, kansat, blokit ja maailmanyhteisön.⁶ Rauhanteoria keskittyy makrotasolle, lähinnä blokkeihin ja maailmanyhteisöön, mutta pyrkii samalla soveltamaan näille tasoille kokemuksia mikrotasolla vallinneiden konfliktien ratkaisemisesta.

Väkivalta voi olla joko ilmiäsuista tai rakenteellista. Vuosina 1815—1965 välisenä ajanjaksona voidaan erottaa kaikkiaan 50 kriisiä, jotka johtivat tai olisivat voineet johtaa sotaan.⁷ Nämä kriisit ovat tyyppillisiä esimerkkejä ilmiäsuista väkivallasta.

Rakenteellista väkivaltaa esiintyy miltei jokaisessa yhteisössä. Sillä tarkoitetaan yhteisöperäistä, yksilöistä riippumatonta väkivallan muotoa, joka johtuu organisaatiosta ja on teoreettisesti melko lähellä marxilaista riistokäsitettä.

Tyypillinen esimerkki rakenteellisesta väkivallasta on ns. feodaalinen yhteiskuntamuoto, joka näyttää useina muunnoksina seuraavan ihmistä uskollisesti historian eri ajanjaksoina. Feodalismi, sellaisessa muodossa, jossa sen parhaiten tuntemme juontaa juurensa keskiaikaan. Oleellista keskiaikaisessa yhteiskuntajärjestelmässä oli se, että vuorovaikutuskanavat kulkivat virallisessa organisaatiossa vertikaalisesti. Kaiken huipulla oli kuningas, joka keräsi vallan käsiinsä suurvasalliensa avulla, näillä puolestaan oli omat vasallinsa, jotka viimein päätyivät omistussuhteessaan tavalliseen talonpoikaan saakka.⁸

Nykyaikaisemman esimerkin rakenteellisesta väkivallasta voisi ottaa eräistä korkeakoulujärjestelmistä. Näissä hierarkia kulkee professorista opiskelijaan siten, että alempiarvoinen on velvollinen luovuttamaan ajatuksensa ylempi-

arvoiselle, joka sitten käyttää niitä omista nimissään. Sama voidaan tietenkin sanoa suurista liikeyrityksistä, joiden johtoportaisissa vallitsee jatkuva kilpailu uusista markkinointi-ideoista.

Käsitteenä rauha on varsin moniselitteinen. Esimerkiksi Oslon kansainvälisessä rauhantutkimuslaitoksessa kehiteltiin instituutin toiminnan alkuaikoina yli 400 määritelmää rauhasta. Nämä kaikki eivät suinkaan olleet huonoja, mutta useimmat niistä olivat vaikeasti todennettavia ja sopivat huonosti tutkimuksen käytettäväksi.

Yksinkertainen tapa määritellä rauha on antaa sille kielteinen formulointi ja sanoa, että se merkitsee väkivallattomuutta.⁹ Tämä määritelmä kylläkin saattaa johtaa siihen, että latentit ja usein tiedostamattomat konfliktit pyritään pitämään piilevinä. Tämä soveltuu myös hyvin yhteen arkipäiväisen ajattelun kanssa, missä pidetään esimerkiksi Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton välistä avointa konfliktia jollakin tavoin vaarallisempana kuin piilevää ristiriitaa kehitysmaiden ja kehittyneiden maiden välillä. Kiinan ja Neuvostoliiton välinen, parisenkymmentä vuotta latenttina pysynyt konflikti on hiljalleen puhjennut ilmiäsuiseksi ja samaa voisi odottaa Yhdysvaltojen ja Latinalaisen Amerikan suhteista.

Toinen, enemmän yksilötasoa lähenevä määritelmä olisi, että rauha merkitsee vapautta painostuksesta.¹⁰ Tämä ei nähtävästi käytännössä ole kuitenkaan paras mahdollinen määritelmä, sillä sen toteuttamiseksi vaadittaisiin vähintään vallankumousta jokaisen ajattelevan olennon mielessä.

Konflikti on rauhan vastakohta. Konfliktien tuntemus kuuluu erottamattomasti rauhantutkimukseen. Periaatteessa konfliktit voidaan jakaa kahteen luokkaan. On symmetrisiä ja epäsymmetrisiä konflikteja. Symmetrisellä konfliktilla ymmärretään ristiriitaa sellaisten aktorien välillä, jotka ovat suunnilleen yhtä voimakkaita. Tämä vaatii kahta seikkaa: että molemmat kuuluvat samalle tasolle (ovat esimerkiksi valtioita) ja että niiden resurssit ovat likimain saman suuruiset. Epäsymmetrinen konflikti merkitsee puolestaan ristiriitaa eri tasoilla olevien aktorien välillä. Tällöin voi tulla kysymykseen esimerkiksi Etelä-Afrikan valkoisen ja mustan väestön välinen ristiriita.

Jos jaamme maailmanyhteisön ylä- ja alarakenteeseen voimme erottaa kolmen tyyppisiä konflikteja. Ensinnäkin tulevat symmetriset konfliktit, jotka ovat joko kahden ylärakenteen (esimerkiksi Yhdysvallat ja Neuvostoliitto) tai kahden alarakenteen (esimerkiksi Nigeria ja Biafra) välisiä ja sitten tulevat epäsymmetriset konfliktit, joissa ylärakenteen ja alarakenteen ovat ristiriidassa keskenään (esimerkiksi Yhdysvallat ja Vietnam).¹¹

Suurin osa konfliktiteorioista tyytyy kuvaamaan symmetrisiä konflikteja. Samaten suurin osa rauhanteorioista käsittelee henkilökohtaista väkivallattomuutta.

Rakenteellinen väkivalta merkitsee epäsymmetriselle konfliktille samaa kuin henkilökohtainen väkivalta symmetriselle konfliktille. Kun rakenteellinen väkivalta liitetään feodaaliseen vuorovaikutusmalliin ja sitä harjoittaa tiukasti yhdentynyt ylä rakenne hajanaista alarakennetta vastaan ei henkilökohtaista väkivaltaa enää tarvita. »Kun amatööri haluaa hallita, hän käyttää aseita mutta kun kyseessä on ammattilainen, hän käyttää yhteiskunnan rakennetta». ¹² Näyttää siltä, että englantilaiset olivat siirtomaavaltansa kukoustuskaudella ammattilaisia, monet nykyisistä vallanpitäjistä amatöörejä.

Nykyinen rauhantutkimus olettaa, että konflikteja voidaan käsitellä sen jälkeen kun ne tunnetaan. ¹³ Tämä on tavallaan kaksiteräinen miekka, sillä on mahdollisuuksien rajoissa, että ylä rakenne joskus voi käyttää tutkimuksen antamia manipulointimahdollisuuksia alarakennetta vastaan. Tällaiseen johtopäätökseen voisi päästä jo silläkin perusteella, että tällä hetkellä ainoastaan maailman ylä rakenne harjoittaa rauhantutkimusta kun taas kehitysmaissa se on suurimmalta osin tuntematon käsite. Tämä johtunee siitä, ettei niillä ole taloudellisten vaikeuksiensa keskellä mahdollisuuksia harjoittaa tiedettä, jonka reaalin hyötyarvo on niille toistaiseksi kyseenalainen.

Konflikteja voidaan käsitellä useilla tavoilla. Kulunut fraasi, »kaikki riippuu tilanteesta» pätee ainakin tässä. Konfliktia voidaan säädellä lisäämällä sen voimaa tai pitämällä sen voimakkuus vakiona. Tällöin tulevat kysymykseen ristiriidan kontrollointi ja sen de-eskalointi sekä konfliktin vakauttaminen ja sen institutionalisointi. Eräs, kylläkin raaan tuntuinen tapa, joka johtaa konfliktin tiedostamiseen on antaa ristiriidan vapaasti eskaloitua. ¹⁴

Tässä yhteydessä on hyvä tehdä ero sisäisen ja ulkoisen ratkaisumallin välillä. Sisäisessä käsittelyssä ratkaisu tapahtuu järjestelmän sisällä konfliktin osapuolten myötävaikutuksella. Ulkoisessa tavassa taas järjestelmän ulkopuoliset voimat, kuten esimerkiksi YK:n rauhanturvajoukot, puuttuvat tapahtumien kulkuun. Yleensä ulkoista valvontaa on pyritty käyttämään silloin, kun on ollut kyse alarakenteeseen kuuluvien järjestelmien välisistä ristiriidoista. Jos taas konfliktin molemmat osapuolet kuuluvat ylä rakenteeseen on pakko käyttää sisäistä ratkaisutapaa, sillä osapuolten yläpuolella olevaa auktoriteettia ei ole.

Yleensä on lähdetty siitä ajatuksesta, että ristiriidat ovat pahoja. Täten rauhanajattelussa on päädytty lähinnä konfliktien säännöstelyä käsittelevään teoriaan. Voisimme kuvitella koko rauhanfilosofian spektriä janaksi, jonka toisessa päätepisteessä on täydellinen eristäytyminen, toisessa taas täydellinen integraatio. Janan keskivaiheille päätyisivät eristäytymispäästä lähtevä erottava säännöstelytapa ja integraatiopäästä alkunsa saava liittävä säännöstelytapa. ¹⁵

Molemmat äärimmäisyydet näyttävät epätodennäköisiltä. Eristäytyminen siksi, että maailman viestintäverkosto on liian tiheä ja sen asukasluku liian suuri. Toisaalta voidaan tietenkin sanoa, että esimerkiksi Yhdysvallat on

sotavoimiseen huomattavasti voimakkaampi Karibian merellä kuin Vietnamissa ja tässä mielessä maantieteellinen etäisyys on tehnyt tehtävänsä. Integraatio puolestaan voi tapahtua symmetrisesti, mikä ei ole kovinkaan uskottavaa tai epäsymmetrisesti, jolloin joku aktoreista on vallitseva. Liittävä ja erottava menettelytapa saattavat jossakin määrin ajautua toistensa päälle mutta kuitenkin on muistettava, että ne ovat kiinnitetyt janan päätepisteisiin.¹⁶

Erottavaa toimintatapaa kannattavat ajattelevat, että on parasta pitää konfliktin osapuolet mahdollisimman etäällä toisistaan. Tässä käytetään joko maantieteellistä tai yhteiskunnallista erottamista. Mainittakoon kuitenkin, ettei tämä tapa ole onnistunut esimerkiksi Rhodesiassa, vaikka hallitus jatkuvasti yrittääkin eristää mustaihoisia yhteiskunnallisilla keinoilla. Sama voidaan sanoa Neuvostoliiton ja Kiinan välisestä ristiriidasta. Jos olisi olemassa jokin voima, joka kykenisi laajentamaan maapalloa aina kun ihmiskunta tuntee ekspansionhalua olisi erottava menettelytapa paikallaan. Kun kiistaa kuitenkin käydään rajallisista maa-alueista ei erottava tapa liene kovinkaan tarkoituksenmukainen vaikkakin usein mainitaan ns. luonnolliset rajat eräänä keinona välttää valtioiden välisiä väkivaltaisuuksia. Nykyaikainen kuljetus- ja viestintävälineistö ovat kehityksellään tehneet erottavan toiminnan entistä vaikeammaksi. Kun vielä otamme huomioon, että suuressa osassa alarakenteen välisiä konflikteja maantieteellinen etäisyys on usein pieni, tuntuu konfliktissa olevan aktorien spatiaalinen eristäminen menettäneen reaalisuutta merkityksensä.¹⁷

Yhdistävän menettelytavan mukaan on piilevän tai ilmeisen konfliktin osapuolet pidettävä niin lähellä toisiaan kuin mahdollista. Yhdistävä tapa korostaa vuorovaikutuksen merkitystä jopa siinä määrin, että se on valmis poistamaan aktorien väliset rajat ja tekemään niistä oman yksikön. Tässä tulevat voimakkaasti esiin rationaalisimman koalition löytämisen malli sekä erilaiset peliteoreettiset spekuloinnit. Perusoletuksena on se, että suurempi aktori yrittää aina saada vaikutusvaltaansa pienempää ellei tämä löydä itselleen sopivaa tukivoimaa jostakin toisesta aktorista.¹⁸

Samanlaatuisuusmenettely on eräs yhdistävän toimintatavan muunnoksista. Se perustuu ajatukselle, että X aktori voi hyötyä Y aktorista ja päinvastoin. Tämä merkitsee karkeasti sitä, että jokaisessa ryhmässä oletetaan olevan vastaava jäsen toisen ryhmän jäsenelle. Kuitenkin maailman kansojen jakautuminen asettaa tälle menettelylle varsin suuret rajoitukset.

Riippuvuusmenettely ei perustu aktorien väliseen vertailuun vaan niiden suhteeseen toisiinsa. Myös tässä menettelytavassa on monia ongelmia. Ensimmäinenkin tulee kysymys kuinka suuren pitää olla aktorien välisen riippuvuusasteen. Toisena on ongelma riippuvuusasteen symmetrisyydestä. Kolmanneksi tulee kysymys suhteiden moninaisuudesta ja neljänneksi, käytetäänkö aktorien välistä vuorovaikutusverkostoa hyväksi mahdollisimman tehokkaasti.

Lopuksi on pohdittava voivatko aktorit kohdata jollakin ylikansallisella tasolla, jolla on jossakin määrin valtaa aktoreihin nähden.

Kun aktorit ovat kansoja viimeksi mainittu kysymys tunnetaan hallitusten välisten järjestöjen (ns. IGOT) nimellä, kun ne ovat kansallisia järjestöjä puhutaan joko liikevoittoa tuottavista (ns. BINGOt)¹⁹ tai sitä tuottamattomista (ns. INGOT) kansainvälisistä hallituksettomista järjestöistä. Näillä järjestöillä näyttää olevan taipumus edistää integraatiota, mutta toisaalta on sanottava, että niiden toiminta-alue ulottuu enimmäkseen läntiselle pallonpuoliskolle.

Tietenkin voidaan kyseenalaistaa integraation merkitys rauhaa luovana tekijänä, koska on epävarmaa, kykeneekö se koskaan poistamaan rakenteellista väkivaltaa tai piileviä konflikteja. Vaikka onkin todennäköistä, että yksilö- ja ryhmätason vuorovaikutus yhä enenevässä määrin tapahtuu kansainvälisten järjestöjen välityksellä, tämä nähtävästi pitää paikkansa ainoastaan tiettyihin länsimaisiin eliitteihin nähden. Neuvostoliitto on toistaiseksi ollut osittaisessa kommunikaatiotyhjössä mutta näyttää jatkuvasti avautuvan. Kiinan suhteen tilanne on toinen ja avautuminen saattaa tapahtua vasta kun on liian myöhäistä. Tämä lause on oikeutettu niin kauan kuin länsimaat yksipuolisesti käsittävät integraation mahdolliseksi vain omilla ehdoillaan ja uskovat tien rauhaan kulkevan ainoastaan voimakkaan läntisen polarisaation kautta.

Kansainvälisten järjestöjen nopea kasvu on suurkonfliktien tyrehtyttäjänä myönteinen asia. Kuitenkin on myös vastakkaisia voimia. Tuntuu mielekkäältä olettaa, että esimerkiksi nationalismin nousu tapahtuu kehitysmaissa nopeammin kuin sen lasku kehittyneissä maissa. Nationalismi vaikuttaa kansainvälisten järjestöjen toimintaa alentavasti ja vähentää vuorovaikutuksen määrää sekä saattaa johtaa siihen, että rikas keskusta tulee entistä mahtavammaksi ja sitä ympäröivä alarakenteen kehä entistä köyhemmäksi.²⁰ Tasa-arvoisuuden määrä vähenee ja kansojen itseriittoisuusperiaate voittaa alaa. Vuorovaikutusverkosto joutuu entistä suuremmassa määrin nationalististen yksikköjen hallintaan.

Riippuu täysin konfliktin tyypistä mitä ratkaisumallia pitäisi käyttää. Mikäli konflikti on symmetrinen tulisi käyttää jotakin yhdentävän tavan johdannaisista. Jos konflikti taas on epäsymmetrinen, ei yhdentävää tapaa nähtävästi pitäisi käyttää, sillä se saattaisi johtaa ristiriidassa olevien aktoreiden fuusioitumiseen.²¹ Esimerkiksi Neuvostoliiton ja Tshekkoslovakin välisessä kriisissä on aina olemassa tämä vaara edellyttäen, että pidämme toimintayksikön itsemääräämisoikeutta kriteerinä. Toisaalta täydellinen sulautuminen saattaa pitkällä tähtäimellä olla hyväksyttävä vaihtoehto, varsinkin jos fuusioituvat kansat ovat etnisesti ja kulttuurillisesti samanlaisia.

Eräs usein esitetty hypoteesi väittää, että periaatteessa on kysymys siitä, mille tasolle ihminen kykenee itsensä samastamaan. Jos jokainen kykenisi samastamaan itsensä koko ihmiskuntaan ei väkivaltaa ilmeisesti esiintyisi

nykyisessä määrin. Tällöin ajatus fuusioitumisesta olisi käyttökelpoinen. Olisi luonnollisinta, että samastus alkaisi keskustasta ja siirtyisi vähitellen sitä ympäröivään kehään.²² Lisääntynyt kehitysavun osuus antaa aiheen olettaa, että keskusta todella olisi siirtymässä samastuksessaan kohti ylempiä tasoja. Mitä taas tulee kehitysavun tehokkuuteen alarakenteen kannalta täytynee todeta, ettei se toistaiseksi ole kyennyt vapautumaan sitä antavien maiden kansallisten etujen painolastista.

Epäsymmetristen konfliktien ratkaisemisessa voidaan ajatella myös toista vaihtoehtoa. Ensinnäkin tulisi erottava jakso, jossa häviöllä olevan osapuolen itseluottamus, itsekunnioitus ja riittoisuus yritetään saada sellaisiksi, että konfliktista tulee symmetrinen. Sitten seuraisi liittävä jakso, jonka aikana konfliktia voitaisiin ratkaista symmetrisyyden pohjalta.²³

Jos yritämme kiteyttää yksinkertaiseen muotoon edellä olleita viitteitä konfliktien ratkaisumahdollisuuksista lienee kysymys siitä, että on mahdollista ratkaista seuraavan vuosisadan aikana idän ja lännen välinen ristiriita integroituneella pohjoisella, mutta on huomattavasti vaikeampaa löytää etelälle mahdollisuuksia välttää yhdentyneen, todennäköisimmin kansainvälisten järjestöjen avulla toimivan pohjoisen harjoittamaa riistoa.

Lopuksi on aiheellista yrittää hieman analysoida rauhantutkimuksen eri alueita. Traditionaalisin tapa on tutkia menneisyyttä ja suorittaa arviointeja aiemmin harjoitetusta rauhanpolitiikasta. Suurin osa tehdyistä tutkimuksista on ollut juuri tällaisia. Toisena haarana tulee nykyisyyden tutkimus, joka tarkastelee laadittuja toimintatapasuunnitelmia yrittäen löytää niistä mielekkäimmät.²⁴

Kolmas ja uusin tulokas on tulevaisuudentutkimus eli futurologia. Se on rauhantutkimuksen vaikein haara jo siitäkin syystä, että kaikkien sen käyttämien lähteiden on pakko olla peräisin menneisyydestä tai nykyisyydestä. Futurologiassa on pakko kiinnittää tekniikan kehityksen mahdollisuuksiin suurta huomiota ja yrittää nähdä ihmiskunnan kehitys teknologian kehityksen funktiona. Tämä tapa on varsin teoreettinen ja spekulatiivinen. Kuitenkin se saattaa onnistuessaan avata aivan uudenlaisia näkymiä kansainvälisen järjestelmän organisoinnissa nykyistä väkivallattommaksi. Eräs tapa lähestyä tätä aluetta yhteiskuntatieteellisesti on kartoittaa kulloisenkin nuorison mielipiteitä tulevaisuudesta ja yrittää niiden avulla muotoilla kuvaa siitä.²⁵

Meidän on periaatteessa muistettava, että väkivallattomuus on vain yksi päämäärä monien joukossa. On tasa-arvoisuus, itsemääräyshalu jne. Rauhantutkimuksen tehtävä on yhdistellä näitä päämääriä mahdollisimman optimaalisesti. Kykenevätkö ihmisaivot sitten ratkaisemaan sen epäjärjestyksen, jonka ne ovat saaneet aikaan? Tähän voi ainoastaan tulevaisuus antaa vastauksen. Rauhantutkimus on uusi tieteenala, eikä se toistaiseksi ole kyen-

nyt kehittymään läheskään niin pitkälle, että se voisi sovellutuksillaan auttaa koko ihmiskuntaa — toteuttaa tavoitetta, joka sille on rohkeasti asetettu.

LÄHDEVIITTEET

- 1 Tukholman kansainvälinen rauhantutkimuslaitos (SIPRI) harjoittaa tällaista toimintaa.
- 2 Oslon kansainvälinen rauhantutkimuslaitos (PRIO) on erikoistunut rauhantutkimuksen yhteiskuntatieteelliseen puoleen.
- 3 Johan Galtung: *Peace Research: Future Possibilities and Necessities*, moniste, 48 s. PRIO 1968 s. 1—2.
- 4 Johan Galtung: *Rauhantutkimus*, Helsinki 1969 s. 12—13.
- 5 Johan Galtung: *The Meaning of Peace*, moniste 16 s. Gandhian Institute of Studies, Varanasi India 1969, s. 1—2.
- 6 Esim. Johan Galtung: *Rauhantutkimus*, mt. s. 46—47.
- 7 J. David Singer: *International alliance formation and the occurrence of war*, luento PRIOssa 15. 9. 1969.
- 8 Esim. Johan Galtung: *Some Basic Assumption of Peace Thinking*, luento PRIOssa 24. 5. 1969.
- 9 Esim. Johan Galtung: *Some Basic Assumptions of Peace Thinking*, moniste, 24 s. PRIO, s. 2.
- 10 Yleensä hollantilaisen koulukunnan käyttämä määritelmä rauhasta.
- 11 Vrt. Johan Galtung: *topdog-underdog teoria*, esim. *Rauhantutkimus*, mt. s. 58—67.
- 12 Johan Galtung: *Selected Topics on Methodology*, luento PRIOssa 13. 4. 69.
- 13 Johan Galtung: *Some Basic Assumptions of Peace Thinking*, mainittu typologia konfliktien käsittelystä s. 10.
- 14 Em. moniste s. 10.
- 15 Em. moniste s. 12.
- 16 Nils Petter Gleditsch: *Integrasjon -disintegrasjon*, luentosarja Oslon Yliopistossa 1969.
- 17 Esim. Johan Galtung: *Some Basic Assumptions of Peace Thinking*, mainittu moniste s. 12—15.
- 18 Nils Petter Gleditsch, mainittu luentosarja.
- 19 Nimi BINGO on Tord Høivikin keksimä PRIOssa. Lyhenteet tulevat sanoista *international governmental organization*, *business international non-governmental organization* ja *international nongovernmental organization*.
- 20 Vrt. Johan Galtungin *center-periphery teoria*, esim. *Rauhantutkimus* mt. s. 25—27.
- 21 Johan Galtung: *Some Basic Assumptions of Peace Thinking*, mainittu moniste, s. 20—21.
- 22 Vrt. Johan Galtungin *center-periphery teoria*, esim. *Rauhantutkimus* mt. s. 25—27.
- 23 Johan Galtung: *Some Basic Assumptions of Peace Thinking*, mainittu moniste, s. 23.
- 24 Johan Galtung: *Peace Research: Future Possibilities and Necessities*, mainittu moniste, s. 11.
- 25 Vrt. esim. Arthur C. Clarke: *Profiles of the Future*, U.S.A. 1963 tai Dennis Gabor: *Inventing the Future*, Middlesex, England 1963.